

بهینه‌سازی محیط کشت تولید باکتری بومی گرمادوست

خالص‌سازی آنژیم کیتیناز و بررسی فعالیت *Cohnella sp. A01*

قارچ‌کشی آن

نغمه عبیری^۱، سعید امین‌زاده^{۲*}، محمدرضا بی‌همتا^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج و پژوهشگاه ملی مهندسی ژئوتک و زیست‌فناوری

۲- استادیار پژوهشگاه ملی مهندسی ژئوتک و زیست‌فناوری

۳- استاد دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران

* نویسنده مسئول مکاتبات، پست الکترونیکی: aminzade@nigeb.ac.ir

(تاریخ دریافت: ۹۰/۱۰/۳ - تاریخ پذیرش: ۹۱/۲/۱۰)

چکیده

واژه‌های کلیدی

اثر ضدقارچی
خالص‌سازی آنژیم
فعالیت آنژیمی
کیتیناز

کیتین جزء اصلی کوتیکول حشرات و پوسته سخت پوستان بوده دیواره سلولی بیشتر قارچ‌ها، بعضی از جلبک‌ها و نماتدها را تشکیل می‌دهد. کیتینازها از آنژیم‌هایی هستند که نقش تجزیه کیتین نامحلول را بر عهده دارند. باکتری‌ها کیتیناز را برای هضم کیتین تولید می‌کنند، اصولاً آنها از کیتین به عنوان منبع کربن و انرژی استفاده می‌کنند. در این پژوهش جهت بررسی حداقل تولید آنژیم کیتیناز پنج نوع محیط کشت مختلف مورد بررسی قرار گرفت. آنژیم کیتیناز از این سویه‌ی بومی ایران (*Cohnella sp. A01*) که توانایی تولید کیتیناز را دارد، خالص‌سازی شد. باکتری بعد از کشت اولیه به محیط پیش‌کشت منتقل شد. بعد از ۲۴ گذشت ۲۴ ساعت باکتری به پنج محیط کشت مختلف که همگی حاوی کیتین کلوئیدی به عنوان جزء اصلی بودند، جهت تولید کیتیناز منتقل شد. بیشترین تولید آنژیم مربوط به تیماری بود که شامل $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ ۰.۰۵٪ و ۰.۱٪ Agar بود. سنجش فعالیت آنژیم کیتیناز به کمک معرف رنگی ۳ و ۵ دی‌نیترو سالیسیلیک اسید و رسوب‌دهی پروتئین‌ها توسط آمونیوم سولفات انجام شد. بعد از رسوب‌دهی پروتئین‌ها با آمونیوم سولفات میزان فعالیت آنژیمی افزایش یافت. حداقل عملکرد این باکتری برای تولید آنژیم کیتیناز در این پنج نوع محیط کشت تولید با کمک نرم‌افزار SAS در طرح کاملاً تصادفی مورد بررسی قرار گرفت. اثر مهارکنندگی آنژیم نسبتاً خالص‌سازی شده کیتیناز بر روی تعدادی از قارچ‌هایی که عوامل بیماری‌زای گیاهی محسوب می‌شوند نیز مورد بررسی قرار گرفت و اثر مهارکنندگی (ضد قارچی) آنژیم کیتیناز بر روی چهار قارچ بیماری‌زای گیاهی ثابت شد.

مقدمه

کیتین، (GlcNAc) poly- β -1,4-N-acetyl-D-glucosamine دومین بیopolymer فراوان در طبیعت بعد از سلولر و جزء اصلی کوتیکول حشرات و پوسته سختپوستان است. کیتین، دیواره سلولی بیشتر قارچ‌ها و بعضی از جلبک‌ها و نماتدها را تشکیل می‌دهد (Flach *et al.*, 1992; Gooday, 1996). تولید کیتین و N-acetylglucosamine مواد تجزیه شده از آن مانند chitooligosaccharides و هزینه بالا، فرآیند محلود و پیچیده‌ای است (Simpson *et al.*, 1994; Martinou *et al.*, 1995; Aloie *et al.*, 1996; Keyhani *et al.*, 1999; Khor, 2002; Tharanathan *et al.*, 2003). کیتینازها یکی از آنزیم‌هایی هستند که نقش تجزیه کیتین نامحلول را بر عهده دارند. باکتری‌ها کیتیناز را برای هضم کیتین تولید می‌کنند، اصولاً آنها از کیتین به عنوان منبع کربن و انرژی استفاده می‌کنند (Wiwat, 1999). کیتیناز از خانواده آنزیمی E.C 3.2.1.14 (Hidroliz پوندهای β -1,4- β -D-glucosamine در کیتین و کیتین دکسترن انجام می‌دهد. از کیتیناز می‌توان در کترل بیماری‌های قارچی در گیاهان و حشرات استفاده کرد (Patil *et al.*, 2000; Wang *et al.*, 2001). در بخش کشاورزی، اثرهای بیولوژیک ضد قارچی در کیتینازهای مختلف که توسط میکروارگانیسم‌ها تولید شده‌اند، بسیار حائز اهمیت هستند (Tang *et al.*, 2001). این اثرها به هیدرولیز کیتین در دیواره سلولی قارچ مربوط می‌شود (Sietsma *et al.*, 1979; Fleuri *et al.*, 2005).

در این پژوهش آنزیم کیتیناز از باکتری بومی Cohnella SP. A01 تولید و خالص‌سازی شد. این باکتری که از خانواده Bacillus و نژاد Paenibacillaceae است یک باکتری مقاوم به گرمای است. نشان داده شده است که این باکتری بعد از قرار گرفتن در Nutrient agars در انکوباتور به مدت ۲۴ ساعت در TS در دمای ۲۵-۳۰ درجه سلسیوس به خوبی رشد می‌کند. این رشد خوب در دمای ۵۵ درجه سلسیوس نیز صورت می‌گیرد (Ash *et al.*, 1994). در ادامه اثر مهارکنندگی این آنزیم بر روی سه قارچ آفت گیاهی بررسی شده است.

مواد و روش‌ها

تولید کیتیناز

کشت اولیه در محیط کشت زیر انجام شد.

Trace element 0.1%, Yeast extract 0.5%, Tryptone 1%, Pepton 0.03%, NaCl 0.5%, K₂HPO₄ 0.07%, KH₂PO₄ 0.03%, CaCl₂.7H₂O 0.013%, MgSO₄.7H₂O 0.05%, (NH₄)₂SO₄ 0.1%, Agar 2%, Glucose 0.2%, Colloid Chitin 0.5% (Zarei *et al.*, 2011).

برای تهیه Trace element از ترکیبات زیر استفاده شد.

ZnSO₄.7H₂O 0.014%, MnSO₄.2H₂O 0.016%, FeSO₄.7H₂O 0.05%, CoCl₂ 0.02%

بعد از کشت اولیه باکتری به محیط پیش‌کشت متصل شد. برای محیط پیش‌کشت از ترکیبات زیر استفاده شد.

Trace element 0.1%, Yeast extract 0.5%, Tryptone 1%, Pepton 0.03%, NaCl 0.5%, K₂HPO₄ 0.07%, KH₂PO₄ 0.03%, CaCl₂.7H₂O 0.013%, MgSO₄.7H₂O 0.05%, (NH₄)₂SO₄ 0.1%, Agar 0.2%, Glucose 0.2%, Colloid Chitin 0.5% (Zarei *et al.*, 2011).

بهینه‌سازی محیط کشت تولید باکتری Cohnella sp. A01

جهت تولید حداکثر آنزیم کیتیناز

جهت بررسی حداکثر تولید کیتیناز توسط باکتری Cohnella sp. A01 در محیط کشت تولید، پنج نوع محیط کشت تولید با اجزای مختلف مورد بررسی قرار گرفت. تمامی محیط کشت‌ها شامل موارد زیر بودند.

Colloid Chitin 0.25%, K₂HPO₄ 0.035%, Trace element 0.05%, Yeast extract 0.015%, Pepton 0.015%, NaCl 0.05%, MgSO₄.7H₂O 0.025%, KH₂PO₄ 0.015% (Zarei *et al.*, 2011).

pH ۷/۸ تمامی محیط کشت‌های تهیه شده به ۷/۵ رسانده شد. بعد از تهیه محیط‌های تولید، ۴ml از محیط پیش‌کشت حاوی باکتری Cohnella sp.A01 که ۲۴ ساعت در محیط پیش‌کشت رشد کرده بود به این پنج محیط تولید متفاوت اضافه شد و در دمای ۶۰ درجه سلسیوس به مدت سه روز بر روی یک

جدول ۱- تیمارهای متفاوت استفاده شده در پنج نوع محیط کشت تولید برای بررسی حداقل تولید آنزیم کیتیناز

Table 1- Different treatments used in five media with the objective of achieving the maximum production of Chitinase

نام Culture	محیط کشت تولید	تیمارهای متفاوت محیط کشت	منبع Source
1	(NH ₄) ₂ SO ₄ 0.05%	نیتروژن (شامل آمینواسیدها و نوکلئیک اسیدها) و سولفور (شامل انواع کوآنزیم‌ها)	Nitrogen (including amino acids and nucleic acids) and sulfur (including coenzyme)
2	(NH ₄)NO ₃ 0.1%	نیتروژن (شامل آمینواسیدها و نوکلئیک اسیدها)	Nitrogen (including amino acids and nucleic acids)
3	(NH ₄) ₂ SO ₄ 0.05%, Agar 0.1%	نیتروژن (شامل آمینواسیدها و نوکلئیک اسیدها) و سولفور (شامل انواع کوآنزیم‌ها)	Nitrogen (including amino acids and nucleic acids) and sulfur (including coenzyme)
4	Agar 0.1%, CaCl ₂ .7H ₂ O 0.0065%, (NH ₄) ₂ SO ₄ 0.05%	نیتروژن (شامل آمینواسیدها و نوکلئیک اسیدها) و سولفور (شامل انواع کوآنزیم‌ها) و کلسیم (کوفاکتور برخی آنزیم‌ها)	Nitrogen (including amino acids and nucleic acids) and sulfur (including coenzyme) and calcium (cofactor of some enzymes)
5	(NH ₄) ₂ SO ₄ 0.05%, NaCl 0.25% (افزایش)	نیتروژن (شامل آمینواسیدها و نوکلئیک اسیدها) و سولفور (شامل انواع کوآنزیم‌ها)	Nitrogen (including amino acids and nucleic acids) and sulfur (including coenzyme)

واحد فعالیت آنزیمی به صورت تشکیل یک میکرو مول N-acetylglucosamine در شرایط سنجهش در نظر گرفته شد.

شیکر با ۱۶۰ دور در دقیقه نگهداری شدند.

سنجهش فعالیت آنزیم کیتیناز

حالص سازی نسبی توسط آمونیوم سولفات در دمای ۴ درجه سلسیوس، آمونیوم سولفات به محلولی که از ساتنریفوژ محیط کشت (روشناور) بدست آمد، اضافه شد و به

سنجهش فعالیت آنزیمی به کمک معرف رنگی ۳ و ۵ دی نیترو سالیسیلیک اسید یا DNS (1gr DNS, 30gr Potassium sodium tartrate, 1.6 gr NaOH Miller) به روشن انجام شد. یک

جدول ۲- پنج قارچ مورد بررسی در این پژوهش

Table 2- plant pathogenic fungus

Rhizoctonia solani	قارچ عامل بیماری شیت بلایت برنج و مرگ گیاهچه لوپیا The fungi responsible for Sheath blight of Rice and seedling death of Bean	
Bipolaris sp.	عامل بیماری لکه قهوه‌ای برنج	
Botrytis cinerea	عامل بیماری کپک خاکستری	
Macrophomina phaseolina	عامل بیماری پوسیدگی زغال چوب	
Alternaria brassicocola	عامل بیماری سوختگی کلزا Responsible for burn Rapeseed disease	

و محیط کشت تولید به ترتیب به دیسک‌های یک تا چهار در شرایط استریل اضافه شد. در مرحله بعد پتری‌ها در دمای اتاق و دور از نور، انکوبه شده تا زمانی که رشد کلنی، دیسک‌های کترل را پوشانده و در عین حال یک هلال در اطراف دیسک حاوی آنزیم با خاصیت ضد قارچی پیدید آورد (Lam *et al.*, 2000; Ye *et al.*, 2000).

تجزیه آماری داده‌های بدست آمده در این پژوهش در یک طرح کاملاً تصادفی SAS Institute, (SAS CRD) با سه تکرار با استفاده از نرم‌افزار (1994) تجزیه آماری شدند. تجزیه واریانس داده‌های حاصل از پنج تیمار محیط کشت تولید در سه تکرار محاسبه شد. مقایسه میانگین تیمارها با استفاده از آزمون حداقل اختلاف معنی‌دار (LSD) در سطح احتمال یک درصد انجام شد.

نتایج و بحث

تولید آنزیم کیتیناز توسط باکتری *Cohnella SP. A01* در پنج نوع محیط کشت تولید پس از سه روز رشد باکتری *Cohnella SP. A01* در پنج نوع محیط کشت تولید با اجزای متفاوت، سنجش آنزیمی نمونه‌ها در سه تکرار انجام شد و میزان جذب در ۵۳۰ نانومتر توسط دستگاه اسپکتروفوتومتر خوانده شد.

مدت یک شبانه روز در دمای ۴ درجه سلسیوس قرار داده و سپس در ۱۷۰۰۰g به مدت ۴۵ دقیقه سانتریفیوژ شد. رسوب بدست آمده در حداقل ممکن بافر (باfr- base ۲۰ میلی مولار با pH = ۸/۵) حل شد. سپس محلول حاصل در کیسه دیالیز (با اندازه ۱۰ kDa) ریخته و دیالیز شد. کیسه دیالیز حاوی محلول ۲۰ Tris- base به درون ارلن بزرگی که حاوی دو لیتر بافر (باfr- base میلی مولار با pH = ۸/۵) بود؛ انتقال داده شد. بافر هر ۱۲ ساعت تعویض شد. بعد از گذشت ۲۴ ساعت و از بین رفتان نمک محلول داخل کیسه دیالیز، محلول از کیسه خارج شده و سنجش آنزیمی بر روی محلول برای اثبات وجود آنزیم انجام شد (Harrison *et al.*, 1993).

بررسی اثرهای ضد قارچی آنزیم خالص‌سازی شده برای این منظور از پنج قارچ آفت گیاهی استفاده شد. انتخاب این قارچ‌ها به دلیل خسارت بالا و اهمیت آنها است.

ایزوله‌های قارچ در مرکز پتری دیش در محیط PDA، کشت داده شدند و برای رشد به مدت ۲۴ ساعت به انکوباتور ۳۰ °C متقل شدند. زمانی که قطر کلنی قارچ‌ها تقریباً به ۲cm رسید، چهار دیسک کاغذی استریل در فاصله ۲۵ میلیمتری از مرکز پتری دیش و در حوالی میسیلیوم‌های قارچ‌ها قرار داده شد و مقادیر مساوی (۵۰ µl) از آنزیم نسبتاً خالص شده (بعد از رسوب‌دهی با استن)، آنزیم جوشانده شده به مدت ۱۵ دقیقه، بافر ۲۰ mM Tris- Base

جدول ۳- تجزیه واریانس طرح کاملاً تصادفی با پنج تیمار و سه تکرار که توسط نرم افزار SAS بدست آمد.

Table 3- variance analysis in CRD with five treatments and three replications with SAS software

منبع تغییرات Source of Variation	درجه آزادی Degrees of Freedom	مجموع مربعات Sum of Squares	میانگین مربعات Mean Square	ارزش F F value
Treatment تیمار	4	1.00185	0.25046	70.46**
Error خطای	10	0.03554	0.00355	
Total کل	14	1.03739		C.V-11.33%

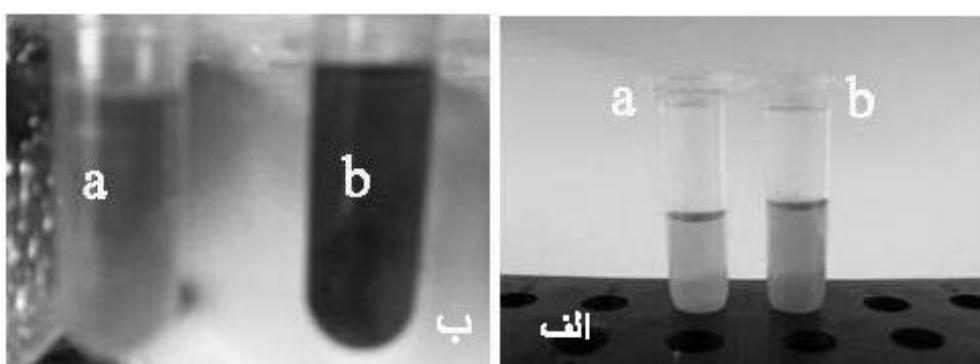
سه و یک فقط در ۰.۱% Agar است و نتایج نشان دادند که تفاوت معنی داری بین تیمار سه و یک وجود دارد، بنابراین می توان نتیجه گیری کرد که حضور مقدار کمی از آگار در محیط کشت تولید باعث افزایش تولید آنزیم کیتیناز می شود و آگار به عنوان یک محرک در محیط کشت عمل کرده است. با بررسی های انجام شده از آنجاییکه شباهت زیادی بین ساختار شیمیابی آگار و کیتین مشاهده شد می توان نتیجه گیری کرد که مقدار کم آگار در محیط کشت همانند کیتین خاصیت القا کنندگی برای تولید آنزیم کیتیناز را ایفا می کند.

جدول تجزیه واریانس

همانطور که در جدول (۳) مشاهده می شود F در سطح احتمال ۰/۰۱ معنی دار است یعنی بین تیمارها تفاوت معنی داری وجود دارد. همچنین مقدار ضریب تغییرات (C.V) که نشان دهنده دقت آزمایش است در حد پایینی است یعنی خطای آزمایشی کم است.

مقایسه میانگین تیمارها

بیشترین تولید آنزیم در تیمار سه که شامل ۰.۰۵% $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ و Agar ۰.۱% بود، بدست آمده است. با توجه به اینکه تفاوت تیمار

شکل ۱- سنجش فعالیت آنزیم الف) قبل از رسوب دهی (ب) بعد از رسوب دهی با آمونیوم سولفات

(a) شاهد حاوی سوبسترای کیتینی و بافر

(b) نمونه سنجش فعالیت آنزیم حاوی سوبسترای کیتینی و آنزیم

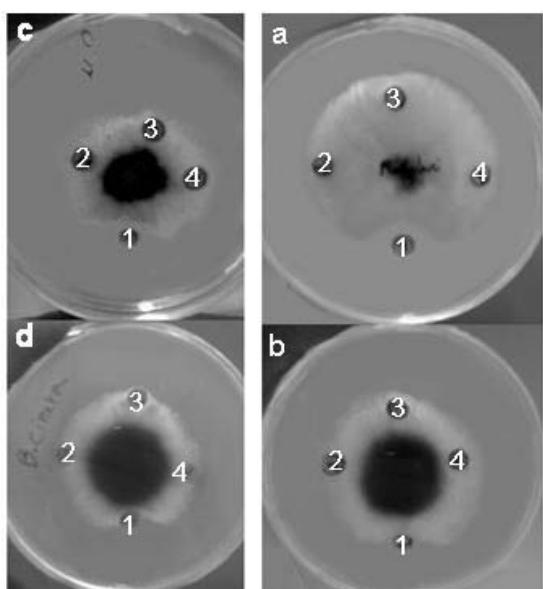
Figure 1- Enzyme Assay A) before precipitation B) After precipitation with Ammonium sulfate

a) substrate (colloidal chitin) and buffer as Control

b) substrate (colloidal chitin) and Enzyme as sample for enzyme assay

جدول ۴- مراحل خالص‌سازی نسبی کیتیناز از *Cohnella sp. A01***Table 4- Steps of Chitinase partially purification from *Cohnella sp. A01***

مراحل خالص‌سازی Purification step	فعالیت Activity (Unit)	فعالیت ویژه Special activity (U/mg)	غلظت پروتئین Protein (mg/ml)	Recovery (%)	خلوص (Fold)
محلول ناخالص Unpurified Supernatant	0.9	2.66	0.34	100	1
$(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$	0.7	3.95	0.18	77	0.9

شکل ۲- اثر مهارکنندگی آنزیم کیتیناز خالص‌سازی شده بر روی فارج‌های مورد بررسی در این پژوهش.

Figure 2- Antifungal effect of purified chitinase on plant pathogenic fungus.

۱. دیسک ۱ آغشته به آنزیم است (بعد از رسوب با آمونیوم سولفات)

۱. Disc 1 enzyme (After precipitation with Ammonium sulfate)

۲. دیسک شماره ۲ آغشته به محیط کشت باکتری

2. Disc 2 bacteria culture

۳. دیسک شماره ۳ آغشته به بافر Tris- Base

3. Disc 3 Tris- Base Buffer

۴. دیسک شماره ۴ آغشته به آنزیم جوشانده شده (۱۵ دقیقه)

4. Disc 4 Inactivated enzyme (boiled 15 min)

5. a) *Rhizoctonia solani* b) *Bipolaris sp.* c)

Macrophomina phaseolina d) *Botrytis cinerea*

تولید کیتیناز

سنجهش فعالیت آنزیم قبل و بعد از رسوب‌دهی با آمونیوم سولفات نشان داد که رسوب‌دهی موجب تخلیص بیشتر می‌شود. این نتایج در شکل (۱) مشهود است.

مراحل خالص‌سازی آنزیم کیتیناز مقاوم به گرما از باکتری *Cohnella sp. A01*

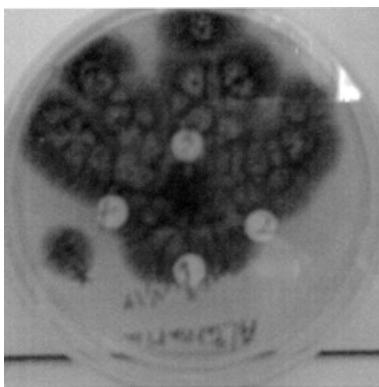
بعد از خالص‌سازی نسبی پروتئین برای اندازه‌گیری غلظت پروتئین از روش برادفورد (Bradford, 1976) استفاده شد. در هر مرحله فعالیت ویژه آنزیم (unit per mg) بررسی شد. نتایج به صورت جدول ۴ است.

فعالیت ویژه معیاری برای خلوص پروتئین است. همانطور که در جدول ۴ مشخص شده است علیرغم اینکه فعالیت آنزیم کاهش پیدا کرده است فعالیت ویژه آنزیم بعد از رسوب‌دهی با آمونیوم سولفات افزایش یافته است یعنی خلوص آنزیم بیشتر شده است

اثرهای کیتیناز خالص شده (بعد از رسوب‌دهی با آمونیوم سولفات) بر روی فارج‌ها

از میان فارج‌هایی که در این پژوهش استفاده شد آنزیم کیتیناز توانست رشد چهار فارج را مهار کند. همانطور که در شکل‌ها مشاهده می‌شود در بخش دیسک یک که آغشته به آنزیم بود فارچی رشد نکرده است. بدین ترتیب خاصیت ضدقارچی آنزیم کیتیناز بر روی چهار فارج *Rhizoctonia solani*, *Bipolaris sp.*, *Botryotinia cinerea* مشخص شد.

Bipolaris solani sp. بیماری لکه قهوه‌ای که توسط دو گونه قارچ ایجاد می‌شود، تا اندازه‌ای مقاوم کرد. همچنین استفاده از کیتیناز به تنهایی (به صورت پاشیدن بر روی گیاه) و هم به صورت ترکیبی با قارچ‌کش‌ها در آینده بسیار مؤثر بوده و از نظر اکولوژیک نیز برای کنترل بیولوژیک بیماری‌های قارچی ایمن خواهد بود (Singh et al., 2007).

شکل ۳- قارچ *Alternaria brassicocola* توسط آنزیم خالص شده کیتیناز مهار نشده است. دیسک ۱ آغشته به آنزیم است (بعد از رسوب با آمونیوم سولفات)، دیسک شماره ۲ آغشته به محیط کشت باکتری، دیسک شماره ۳ آغشته به بافر Tris-Base، دیسک شماره ۴ آغشته به آنزیم جوشانده شده (۱۵ دقیقه)

Figure 3- The growth of the *Alternaria brassicocola* is not inhibited by purified chitinase. Disc 1 enzyme (After precipitation with Ammonium sulfate), Disc 2 bacteria culture, Disc 3 Tries- Base Buffer, Disc 4 Inactivated enzyme (boiled 15 min).

اثر مهاری کیتیناز حاصل از باکتری بومی جدا شده روی رشد برخی از گونه‌های قارچی و عدم مهار آن را شاید بتوان به نوع سوبسترای کیتینی آن یعنی درصد استیلاسیون کیتین و محل قرارگیری گروههای استیل مربوط دانست؛ بدین صورت که دیواره گونه‌های قارچی با زیرنوع‌های (subtypes) کیتینی مختلف بوده به نحوی که کیتیناز حاصل تنها روی برخی از آنها عمل می‌کند (Sasaki et al., 2002).

در پژوهشی که توسط Dahiya و همکاران انجام شد فعالیت ضد قارچی کیتیناز استخراج شده از *Enterobacter* sp. NRG در برابر قارچ پاتوژن گیاهی *R. solani* اثبات شده است (Dahiya et al., 2005). همچنین کیتینازهایی با فعالیت ضد قارچی از *Bacillus cereus* J1-1 (Yang et al., 2009) *subtilis* CH426 Lee et al., (Bacillus sp. DAU101 (Wang et al., 2001) Fleuri et al., (Cellulosimicrobium cellulans 191 (2007) 2009) استخراج شده است.

بررسی بر روی انتقال و بیان ژن کیتیناز گرمادوست از این باکتری بومی در حال انجام است و امید است در آینده‌ای نزدیک بتوان این ژن را به گیاه هدف انتقال داد. با استفاده از پژوهش‌های صورت گرفته کاندیدای اول برای انتقال این ژن گیاه برنج در نظر گرفته شده است. با انتقال این ژن به گیاه برنج و بیان آنزیم کیتیناز باکتریایی در گیاه برنج می‌توان گیاه برنج را در برابر دو بیماری *Rhizoctonia*، بیماری شیت بلاست که توسط قارچ

منابع

1. Aloise PA, Lumme M, Haynes CA (1996) N-acetyl D-glucosamine production from chitin waste using chitinase from *Serratia marcescens*. In: Muzzarelli RAA (ed) Chitin enzymology, vol 2. Eur Chitin Soc, Grottammare, pp 581–594.
2. Ash, C., Priest, F. G. & Collins, M. D. (1994). Paenibacillus gen. nov. In Validation of the Publication of New Names and New Combinations Previously Effectively Published Outside the IJSB, List no. 51. Int J Syst Bacteriol 44, 852.
3. Bradford, MM. (1976). A rapid and sensitive for the quantitation of microgram quantities of protein utilizing the principle of protein-dye binding. Analytical Biochemistry 72: 248-254.
4. Clewer, A.G., and D.H. Scarisbrick. (2001). Practical Statistics and Experimental Design for Plant Crop Science. John Wiley and Sons, Ltd. England.
5. Dahiya, N.; Tewari, R.; Tiwari, R.P.; Hoondal, G.S. (2005) Chitinase from *Enterobacter* sp. NRG4: its purification, characterization and reaction pattern. *Electronic Journal of Biotechnology* 8:134-145.
6. Flach, J., Pilet P. E., and Jollès P. (1992). Chitin and chitinases research. *Experientia* 48, pp-701-716.
7. Fleuri, L.F.; Sato, H.H. (2005). Produce, Purification, and application the enzyme. *Quim. Nova*. 28, 871-879.
8. Fleuri, L.F.; Kawaguti, H.Y.; Sato, H.H. (2009) Production, purification and application of extracellular

- chitinase from *Cellulosimicrobium cellulans* 191. *Braz. J. Microbiol.* 40: 623-630.
9. Gooday G. W. (1996). Aggresive and Defensive Roles for Chitinases. In: Chitin Enzymology, R.A.A. Muzzarelli (ed). Atec Edizioni, Italia. 2:125- 133.
 10. Harrison, Roger G., *Protein Purification Process Engineering*, New York: Marcel Dekker, 1993. 115-208.
 11. Keyhani, N. O. and S. Roseman (1999) Physiological aspects of chitin catabolism in marine bacteria. *Biochim. Biophys. Acta* 1473: 108-122.
 12. Khor E. (2002). Chitin: a biomaterial in waiting. *Curr Opin Solid State Mater Sci*; 6:313-7.
 13. Lam, Y.W., Wang, H.X., Ng, T.B., (2000). A robust cysteine-deficient chitinase-like antifungal protein from inner shoots of the edible chive *Allium tuberosum*. *Biochem. Biophys. Res. Commun.*, 279(1):74-80. [doi:10.1006/bbrc.2000.3821].
 14. Lee, Y.S.; Park, I.H.; Yoo, J.S.; Chung, S.Y.; Lee, Y.C.; Cho, Y.S.; Ahn, S.C.; Kim, C.M. Choi, Y.L. (2007) Cloning, purification, and characterization of chitinase from *Bacillus sp.* DAU101. *Bioresour. Technol* 98:2734-2741.
 15. Martinou, A., D. Kafetzopoulos, and V. Bouriotis (1995) Chitin deacetylation by enzymatic means: monitoring of deacetylation processes. *Carbohydr. Res.* 273: 235-242.
 16. Miller, G.L. (1959) Use of dinitrosalicylic acid reagent for determination of reducingSugar, *Anal. Chem.* 31 426-428.
 17. Patil, R.S.; Ghormade, V.; Desphande, M.V. (2000). Review: Chitinolytic enzymes: an exploration. *Enzyme Microbial Technol.* 26, 473-483.
 18. Peighambari, S.A. (2009). Experimental designs in agricultural sciences, University of Tehran press, 3: 35-69. (In Farsi).
 19. Sasaki, C.; Yokoyama, A.; Itoh, Y.; Hashimoto, M.; Watanabe, T.; Fukamizo, T. (2002) Comparative Study of the Reaction Mechanism of Eamily 18 Chitinases from Plants and Microbes. *J Biochem* 131:557-564.
 20. SAS Institute. (1994) The SAS System for Windows. Release 6.10. SAS Inst., Cary, NC. USA.
 21. Sietsma, J.H. and J.G.H. Wessels, (1979).

- Evidence for covalent linkages between chitin and β -glucan in fangul wall. *J.Gen. Microbiol.*, 114: 99-108.
22. Singh, P. P., Y. C. Shin, C. S. Park, and Y. R. Chung. (2007). Biological control of *Fusarium* wilt of cucumber by chitinolytic bacteria. *Phytopathology* 89:92-99.
 23. Simpson, B.K.; Gagne, N. and Simpson, M.V. (1994). Bioprocessing of chitin and chitosan. In: *Fisheries Processing: Biotechnological applications*. A.M. Martin
 24. (Ed.). Chapman and Hall. London. 155-173.
 25. Tang, Y., Zhao, J., Ding, S., Liu, S. and Yang, Z. (2001). Purification and properties of chitinase from *Enterobacter aerogenes*. *Wei Sheng Wu Xue Bao (Acta Microbiologica Sinica)*, vol. 41, no. 1, p. 82-86.
 26. Tharanathan RN, Kittur FS. (2003) Chitin: the undisputed biomolecule of great potential. *Crit Rev Food Sci Nutr*; 43:61-87.
 27. Wiwat, C., P. Siwayaprahm. (1999). Purification and characterization of chitinase from *Bacillus circulans* No. 4.1. *Cur. Microbiol.* 39: 134-140.
 28. Wang X, Bunkers GJ, Walters MR, Thoma RS. (2001). Purification and characterization of three antifungal proteins from cheeseweed (*Malava parviflora*). *Biochem Biophys Res Commun* 282: 1224-1228.
 29. Wang, S.L.; Hwang, J.R. (2001) Microbial reclamation of shellfish wastes for the production of chitinases. *Enzyme Microb. Technol.* 28:376-382.
 30. Yang, C.Y.; Ho, Y.C.; Pang, J.C.; Huang, S.S.; Tschen, J.S.M. (2009) Cloning and expression of an antifungal chitinase gene of novel *Bacillus subtilis* isolated from Taiwan patato field *Bioresour. Technol* 100:1454-1458.
 31. Ye, X.Y., Ng, T.B., (2000). Sativin: a novel antifungal miraculin-like protein isolated from legumes of the sugar snap *Pisum sativum* var. macrocarpon. *Life Sciences* 67, 775-781.
 32. Zarei M, Aminzadeh S, Zolgharnein H, Safahieh A, Daliri M, Akbari Noghabi K, Ghoroghi A, Motallebi A (2011), Characterization of a Chitinase with Antifungal Activity from a Native *Serratia Marcescens* B4A, *Brazilian Journal of Microbiology* 42: 1017-1029.